

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
2595 BD DEN HAAG

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ezk

Ons kenmerk
DGKE / 37393168

Datum 5 oktober 2023
Betreft Voortgang Delta Rhine Corridor

Geachte Voorzitter,

In deze brief informeer ik uw Kamer, mede namens de minister van Economische Zaken en Klimaat, de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de minister van Infrastructuur en Waterstaat en de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, over de voortgang van de Delta Rhine Corridor (hierna: DRC). In deze brief ga ik in op de genomen besluiten, veiligheid, ruimtelijke vraagstukken op het DRC-tracé, samenwerking met Duitsland en het vervolg en planning.

De DRC is een bundel van ondergrondse buisleidingen en kabels die wordt ontwikkeld in de buisleidingenstrook die loopt van Rotterdam via Moerdijk naar Zuid-Limburg en verder door naar Duitsland. De DRC is een strategisch project met de potentie om de noodzakelijke schaa sprong te creëren voor de realisatie van klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen, de energie- en grondstoffentransitie en verduurzaming van de industriële clusters langs het tracé. Het kabinet heeft het project dan ook opgenomen in het Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK). Tegelijkertijd kan het de concurrentiepositie van de bestaande industrie op de route Rotterdam - Chemelot en de Rotterdamse haven versterken en daarmee bijdragen aan het vestigingsklimaat voor nieuwe spelers die op zoek zijn naar een toekomstgerichte infrastructuur. Een tijdige aanleg biedt ons land een 'first mover'-voordeel. Tot slot biedt dit project kansen om de samenwerking voor met de buurlanden te versterken, passend bij EU-ambities.

Ik ondersteun daarom een ambitieuze realisatie van de Delta Rhine Corridor en met mijn collega's schep ik de randvoorwaarden hiervoor. Daarnaast coördineer ik de vergunningenprocedures met de Rijkscoördinatieprocedure (RCR), in afstemming met de relevante staatsdeelnemingen. Ik zoek daarnaast actief en regelmatig afstemming met de Duitse autoriteiten. Als laatste bestaat de ondersteuning uit het gezamenlijk in kaart brengen van mogelijke financieringsconstructies die nodig zijn voor de realisatie. Met deze stappen hoop ik alle stakeholders en de betrokken projectpartners zoveel mogelijk duidelijkheid te bieden.

Ik heb ten behoeve van de besluitvorming over de inzet van het Rijk, Maatschappelijke Kosten Baten Analyses (MKBA's) laten uitvoeren naar de afzonderlijke buis- en kabelleidingen in het DRC-tracé. Dit in vervolg op de eerste MKBA die maatschappelijke meerwaarde van het project als bundel aantoonde. Daarnaast heb ik de MKBA uit 2014 voor een tunnel onder het Hollands Diep laten actualiseren. Deze kruising is één van de grootste ruimtelijke vraagstukken op het DRC-tracé. De concept MKBA's worden binnenkort afgerond en gepubliceerd op Rijksoverheid.nl. Deze onderzoeken zijn meegewogen in de besluitvorming. Doordat de onderzoeken zich in de afrondende fase bevinden, worden er geen nieuwe inzichten meer verwacht, die aanpassing van de besluiten zouden vereisen.

In het project DRC is als aangegeven, gekeken naar verschillende buisleidingen en kabels om potentieel een plek te geven in het tracé. In de scope is onderzoek gedaan naar de volgende buisleidingen en kabels: waterstof, CO₂, ammoniak, LPG, propeen, aardgas en kabels voor 6 GW gelijkstroom.

Bepaling van de scope

Op basis van de concept MKBA's en de ondersteuning van projecten door projectpartners is besloten dat de buisleidingen voor waterstof, CO₂, ammoniak en kabels voor 6 GW gelijkstroom worden meegenomen in een gemeenschappelijke ruimtelijke procedure (de Rijkscoördinatieregeling). De leiding voor waterstof is essentieel voor de vergroening van de energie intensieve industrie, kabels voor gelijkstroom vanuit offshore windparken zijn belangrijk voor de elektrificatie van de industrie en andere gebruikers en de CO₂-leiding is onmisbaar voor het behalen van de klimaatdoelstellingen van Nederland. Voor deze buisleidingen en kabels wordt de uitvoering nu ook voorbereid, met uitzondering van de ammoniakleiding. Voor de ammoniakleiding bestaan op dit moment namelijk nog veel onduidelijkheden op het gebied van technologie en veiligheids- en beleidskaders. Er is meer tijd nodig om dit zorgvuldig uit te zoeken. Om zo spoedig mogelijk alsnog een besluit te kunnen nemen over de ammoniakleiding zullen de veiligheids- en beleidskaders snel ontwikkeld moeten worden. Het kabinet zal in het tweede kwartaal van 2024 de voortgang beoordelen. Door het reeds opnemen van de ammoniakleiding in de gemeenschappelijke ruimtelijke procedure wordt gewaarborgd dat er ruimte is om uiteindelijk een ammoniakleiding te realiseren. Zoals aangegeven in mijn brief aan uw Kamer¹ ga ik tevens verder met de visievorming rondom waterstofdragers, zoals ammoniak en het vervoer hiervan. Het opnemen van ammoniak in de ruimtelijke procedure heeft hooguit zeer beperkte invloed op de planning van de andere buisleidingen en kabels. Het vermijden van vertraging is noodzakelijk om de lopende investeringstrajecten voor de buisleidingen, zoals bijvoorbeeld het waterstofnetwerk, voldoende zekerheid te bieden.

¹ Kamerstukken 32 813 en 31 239, nr. 1192.

Sinds de zomer van 2021 is actief gezocht naar initiatiefnemers voor de verschillende grondstoffen of energiedragers. Voor waterstof, CO₂, gelijkstroomkabels en ammoniak is uit dit traject een initiatiefnemer naar voren gekomen. Gasunie heeft zich teruggetrokken voor wat betreft de aardgasleiding. Voor het huidige volume aardgas, inclusief de geplande uitbreidingen, is er geen nieuwe buisleiding nodig en volstaat de huidige infrastructuur. Voor LPG en propeen is geen initiatiefnemer gevonden. Door het wegvallen van deze stromen vindt er geen modal shift plaats van huidige stromen gevaarlijke stoffen van spoor naar buis als gevolg van het DRC-project. Het is spijtig dat op dit moment de shift niet plaatsvindt. Wel kan het project ertoe leiden dat toekomstige stromen via buisleidingen gaan in plaats van andere modaliteiten. We zullen in gesprek gaan met het Chemelot-cluster om in beeld te brengen hoe de verwachte vraag naar (bio)propeen en LPG zich zal ontwikkelen de komende jaren en/of bedrijven alternatieve transportmodaliteiten en/of routes overwegen.

Voor de buisleidingen met LPG en propeen spelen naast het ontbreken van een initiatiefnemer de volgende argumenten nog een rol bij het uit de scope vallen:

- Op dit moment zijn in de haven van Rotterdam geen investeringen voorzien voor extra capaciteit voor LPG en propeen die buisleidingeninfrastructuur voor deze stoffen rechtvaardigen.
- Naar aanleiding van de publicatie van het voornemen en participatieplan (V&P) in het voorjaar van 2023, is geen reactie van een mogelijke initiatiefnemer voor LPG en propeen ontvangen.
- Uit contact met bedrijven op Chemelot die initiatiefnemer zouden kunnen zijn voor de LPG en propeenleidingen is geen initiatiefnemer naar voren gekomen, ook niet nadat is aangegeven dat zonder initiatiefnemer er geen buisleiding zal komen voor deze stoffen.

De procedure voor de ruimtelijke inpassing en vergunningen coördinatie valt onder mijn verantwoordelijkheid (Rijkscoördinatie-regeling). In die procedure neem ik samen met de minister van Binnenlandse Zaken en Klimaat (BZK) het ruimtelijk besluit.² Daarnaast wordt er intensief samengewerkt met de provincies en relevante Duitse autoriteiten.

Veiligheid

Verbindingen in de DRC worden alleen gerealiseerd als de veiligheidsrisico's voldoende worden beperkt en beheerst. Vanwege de bundeling van leidingen en kabels moeten de eventuele effecten daarvan op de veiligheid zowel ruimtelijk als technisch nader onderzocht worden. Dit sluit aan bij de bredere strategie die uiteengezet is in het ontwerp Programma Energie Hoofdinfrastructuur³, in het bijzonder geldt dit voor de interactie tussen de diverse buisleidingen en gelijkstroomkabels. De ministeries van Infrastructuur en Waterstaat en Economische Zaken en Klimaat gaan samen verder met het onderzoek naar de

² Kamerstuk 29 826, nr. 149.

³ Kamerstukken 31 239 en 30 196, nr. 380.

veiligheid van transport van ammoniak per buisleiding. Voor de ammoniakleiding wordt nog aan gewerkt aan het ontwerp en de risicoanalyse. Daarnaast hebben de initiatiefnemers een ontwerp en risico analyse gemaakt voor CO2 en waterstof. De inschatting is gemaakt dat de risico's van deze twee buisleidingen binnen de wettelijke eisen blijft, eventueel door het nemen van mitigerende maatregelen.

Ruimtelijke vraagstukken op het DRC-tracé

Er zijn verschillende plekken op de DRC waar de aanleg van de leidingen en kabels complex is. Een belangrijk vraagstuk op het DRC-tracé is de kruising van het Hollands Diep. Er ligt daar al een tunnel voor buisleidingen die wordt beheerd door Leidingenstraat Nederland (hierna: LSNed). De bestaande tunnel voor buisleidingen en kabels is nagenoeg vol. Voor de aanleg van de verbindingen in de DRC wordt gekeken naar een toekomstbestendige oplossing voor deze kruising. Er is besloten om Rijkswaterstaat de opdracht te geven om samen met LSNed te kijken naar de mogelijkheden om het vraagstuk van deze kruising toekomstbestendig op te lossen, zoals door de aanleg van een tunnel, boringen of een combinatie hiervan. Na de uitkomsten van dit onderzoek zal de wenselijkheid, doeltreffendheid en mogelijke wijzen van (private) financiering worden onderzocht.

Naast het Hollands Diep zijn er meer complexe vraagstukken aan te wijzen: kruisingen met andere infrastructuur, keuzes die gemaakt moeten worden bij het passeren van natuurgebieden, andere (voorziene) bestemmingen in de strook en direct ernaast en de samenhang met andere grote energie-infrastructurele projecten (zoals aanlandingen van windparken op zee en aanleg van bovengrondse hoogspanningsverbindingen). Al deze punten worden verder inzichtelijk gemaakt in de ruimtelijke procedure. Met medeoverheden en andere betrokkenen zal intensief contact zijn om naar oplossingen voor ruimtelijke vraagstukken toe te werken.

Samenwerking met Duitsland

Voldoende zicht op realisatie van het project in Duitsland is een voorwaarde voor een positief projectbesluit in Nederland. Voor de realisatie van de DRC in Duitsland is de inzet van de Duitse private sector nodig om tot realisatie te komen. Daarnaast zijn besluiten nodig van de federale overheid, alsook van de deelstaten in Duitsland. Vooral de samenwerking met Noordrijn-Westfalen is daarbij van belang. Nederland zet zich in om samen met de Duitse autoriteiten steun aan het project vorm te geven.

Zijne Majesteit de Koning brengt dinsdag op 14 november een bezoek aan de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen. Staatssecretaris Vijlbrief van Economische Zaken neemt eveneens deel aan het bezoek. Het bezoek staat in het teken van verschillende waterstofprojecten, waaronder de DRC. Nederland en Noordrijn-Westfalen zullen daar naar verwachting een verklaring tekenen over de ondersteuning van beide overheden bij de realisatie van de DRC. Deze samenwerking heeft het afgelopen jaar al vorm gekregen en is vooral gericht op afstemming van planning en van vraagstukken rond ruimtelijke inpassing.

Het vervolg en planning

De succesvolle realisatie van de DRC staat of valt bij een goede publiek-private samenwerking. Vanuit de publieke kant bestaat deze uit sturen op de versnelling en de inzet van verschillende ministeries in samenwerking met medeoverheden. Het Rijk zal de deze versnelling en samenwerking ondersteunen. De initiatiefnemers van de buisleidingen en kabels zullen gaandeweg moeten zorgen voor steeds verdergaand commitment uitmondend in een finale investeringsbeslissing voor 2026, de gebundelde aanleg en de samenwerking zowel onderling als met publieke stakeholders. Een goede samenwerking met en draagvlak van regionaal bestuurders en stakeholders (provincies, gemeenten en waterschappen) is één van de randvoorwaarden. Zij zijn bovendien de bevoegde gezagen bij de benodigde vergunningen voor een succesvolle realisatie van het DRC project. Daarnaast is zoals genoemd samenwerking met de Duitse autoriteiten cruciaal. De komende tijd zet ik in op nadere afstemming met medeoverheden en werk ik verder met alle stakeholders samen aan de DRC.

Met de publicatie van het Voornemen en Participatieplan (V&P) in mei jl. is de start gemaakt met de ruimtelijke procedure (RCR). Op basis van bovengenoemde besluiten over de scope en de ruim 200 reacties die zijn binnengekomen op het V&P wordt toegewerkt naar helderheid over de verschillende routealternatieven die onderzocht gaan worden. De planning is dat in de eerste helft van 2024 de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) gereed is, waarin wordt beschreven welke alternatieven worden onderzocht en welke (milieu)onderzoeken uitgevoerd gaan worden. Op basis van het milieueffectrapport (MER), technische onderzoeken, reacties omgeving, toekomstbestendigheid en inzicht in kosten zal op basis van een integrale effectanalyse (IEA) een Voorkeursalternatief (VKA) worden gekozen, dat de basis vormt voor het ruimtelijke besluit en vergunningen. In de IEA zullen alle ruimtelijke vraagstukken worden meegewogen, waaronder de kruising van het Hollands Diep en de resultaten van de risicoanalyse (QRA) voor ammoniak.

In de MIEK-brief⁴ bent u geïnformeerd over de beoogde realisatie in 2026/2027. Omdat uit nader onderzoek bleek dat op meer plekken de Structuur Visie Buisleidingen (SVB) strook niet voldoende benut kan worden en naar alternatieven moet worden gezocht, is de planning bijgesteld. Ambitie voor ingebruikname van de DRC is daarmee gepland eind 2028. Dit is gebaseerd op een planning voor een: VKA-keuze in 2025 en in 2026 ruimtelijke besluiten en vergunningen. De planning is sterk afhankelijk van vergunningverlening (onder andere stikstof), oplossen van ruimtelijke knelpunten en de snelheid van Duitse aansluiting.

Ik vertrouw erop dat ik uw Kamer zo voldoende geïnformeerd heb over hoe verder wordt gegaan met de totstandkoming van de Delta Rhine Corridor. Ik blijf de

⁴ Bijlage bij: Kamerstukken 29 826, 31 239 en 30 196, nr. 155

Kamer informeren over de DRC, bijvoorbeeld via de Meerjarenprogramma
Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK) rapportages.

R.A.A. Jetten
Minister voor Klimaat en Energie

Aan de Minister voor Klimaat en Energie
Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**
Directie Realisatie
Energietransitie

Auteur

[Redacted]

Datum

27 september 2023

Kenmerk

DGKE-DRE / 37390688

Kopie aan

Bijlage(n)

1

nota

Kamerbrief besluitvorming Delta Rijn Corridor

Parafenroute

[Redacted signature area]

Aanleiding

Op 18 september vond het bewindspersonenoverleg over de Delta Rijn Corridor (DRC) plaats. Daarin stond besluitvorming over de voortzetting van de steun van de regering voor de realisatie van de Delta Rijn Corridor centraal.

Naast u beiden, namen de minister van Infrastructuur en Waterstaat en de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat deel. Ook de departementen voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Financiën en Buitenlandse Zaken waren vertegenwoordigd. In dit BWO is tevens besloten een Kamerbrief over de besluitvorming te verzenden. In het CD Klimaat en Energie van 27 sept. jl. heeft u (MKE) toegezegd deze vóór de begrotingsbehandeling van EZK te verzenden.

Geadviseerd besluit

U beiden wordt geadviseerd akkoord te gaan met het verzenden van de bijgevoegde brief. Deze brief zal verzonden worden door u (MKE), mede namens u (MEZK), de minister van Infrastructuur en Waterstaat, de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Kernpunten

In het bewindspersonenoverleg zijn de volgende besluiten genomen.

Scope DRC:

- Op basis van het advies van de projectdirectie DRC is steun uitgesproken voor het faciliteren van snelle realisatie van de buisleidingen voor waterstof, CO₂ en kabels voor 6 GW gelijkstroom in de DRC.
- In de ruimtelijke procedure (Rijkscoördinatieregeling, RCR) van de DRC worden de buisleidingen voor waterstof, CO₂, ammoniak en

Ontvangen BBR

kabels voor 6 GW gelijkstroom meegenomen in een gemeenschappelijke ruimtelijke procedure met het doel het ruimtelijk in te passen, zodat voor alle verbindingen voldoende ruimte beschikbaar blijft op het beoogde tracé.

- De ministeries van Infrastructuur en Waterstaat en Economische Zaken en Klimaat krijgen de opdracht door te gaan met de beleidsontwikkeling in relatie tot ammoniak alsmede het voortzetten van onderzoek naar een veiligheidskader voor transport van ammoniak per buisleiding.
- Verbindingen in de DRC worden alleen gerealiseerd als dit veilig kan. In het bijzonder geldt dit voor de interactie tussen de diverse buisleidingen en gelijkstroomkabels.
- Buisleidingen voor LPG, propeen en aardgas maken in het vervolg geen onderdeel meer uit van de scope van de DRC en de ruimtelijke procedure.
- U (MKE) neemt samen met de Minister voor Ruimtelijke Ordening het ruimtelijk besluit; u (MKE) coördineert de ruimtelijke inpassing en de vergunningverlening en zorgt voor afstemming met alle andere overheden.
- De projectdirectie DRC krijgt de opdracht de inzet voort te zetten (conform Kamerstuk 29 826, nr. 134) en bij te dragen aan versnelling (ook voor ammoniak) passend bij de faciliterende rol die het Rijk samen met de regionale overheden invult om dit project op snelheid te houden op de taken waar we als rijk en andere overheden voor verantwoordelijk zijn (conform Kamerstuk 29 826, nr. 149).
- De succesvolle realisatie van de DRC staat of valt bij een goede publiek private samenwerking. Vanuit de publieke kant bestaat deze uit de inzet van de projectdirectie DRC. De initiatiefnemers dienen helder commitment uit te spreken voor de ambitieuze planning, de gebundelde aanleg en samenwerking tussen initiatiefnemers, zowel onderling als met publieke stakeholders. Een goede samenwerking met en draagvlak van regionaal bestuurlijke stakeholders (provincies, gemeenten en waterschappen) is een van de randvoorwaarden omdat zij de bevoegde gezagen zijn bij de benodigde vergunningen voor een succesvolle realisatie van het DRC project.
- Deze besluitvorming is onder de voorwaarden van politiek commitment van Duitsland (noodzakelijk voor vaststellen concept projectbesluit) en continuering van betrokken partijen in hun rol als initiatiefnemer en investeerder, uitmondend in FID (final investment decision).

Kruising Hollands Diep:

- Het Rijk geeft opdracht aan Rijkswaterstaat, om capaciteitsuitbreiding ondergrondse passage Hollands Diep te verkennen. Daarbij wordt gekeken naar meerdere mogelijkheden zoals een tunnel, boringen of een combinatie hiervan. Deze verkenning zal plaatsvinden in samenwerking met de Leidingenstraat Nederland (LSNed). De verkenning betreft de aspecten opdrachtgeverschap en governance van de uitbreiding, benodigde en toekomstbestendige capaciteit van

de ondergrondse passage, uitwerking van het technische ontwerp en welke oplossing past binnen de planning van het DRC project.

- Het Ministerie van EZK onderzoekt in samenspraak met het Ministerie van I&W, indien beargumenteerd onderbouwd en noodzakelijk bevonden, of en zo ja welke financieringsmodaliteit hier het best aan ten grondslag kan liggen. Hierbij dienen de aspecten voorfinanciering en 'onrendabele top' in relatie tot maatschappelijke meerwaarde vanuit de MKBA te worden meegenomen.
- Er is ingestemd met de ontwikkeling van bilaterale MoUs voor toenemende steun van Duitse autoriteiten voor de realisatie van de DRC. Inmiddels is bekend dat dit een Joint Declaration of Intent wordt.

Vervolgproces en planning

- Het volgende moment van informeren Kamer zal de update van de jaarlijkse MIEK-brief (voorzien december 2023) zijn.
- In de Kamerbrief is zoals door u (MKE) toegezegd in het CD Klimaat en Energie van 27 sept. jl. een update toegevoegd over de projectplanning en de belangrijkste knelpunten op de route.
- In Q2 2024 wordt een volgend bewindspersonenoverleg ingepland. In dit overleg zal stilgestaan worden bij de voortgang op de ontwikkeling van beleids- en veiligheidskader van ammoniak. Naar aanleiding van het voorgaande bewindspersonenoverleg is hier ook een passage over opgenomen in de Kamerbrief.